

Diàleg

El 'Purgatori' de Joan F. Mira

Jaume Cabré

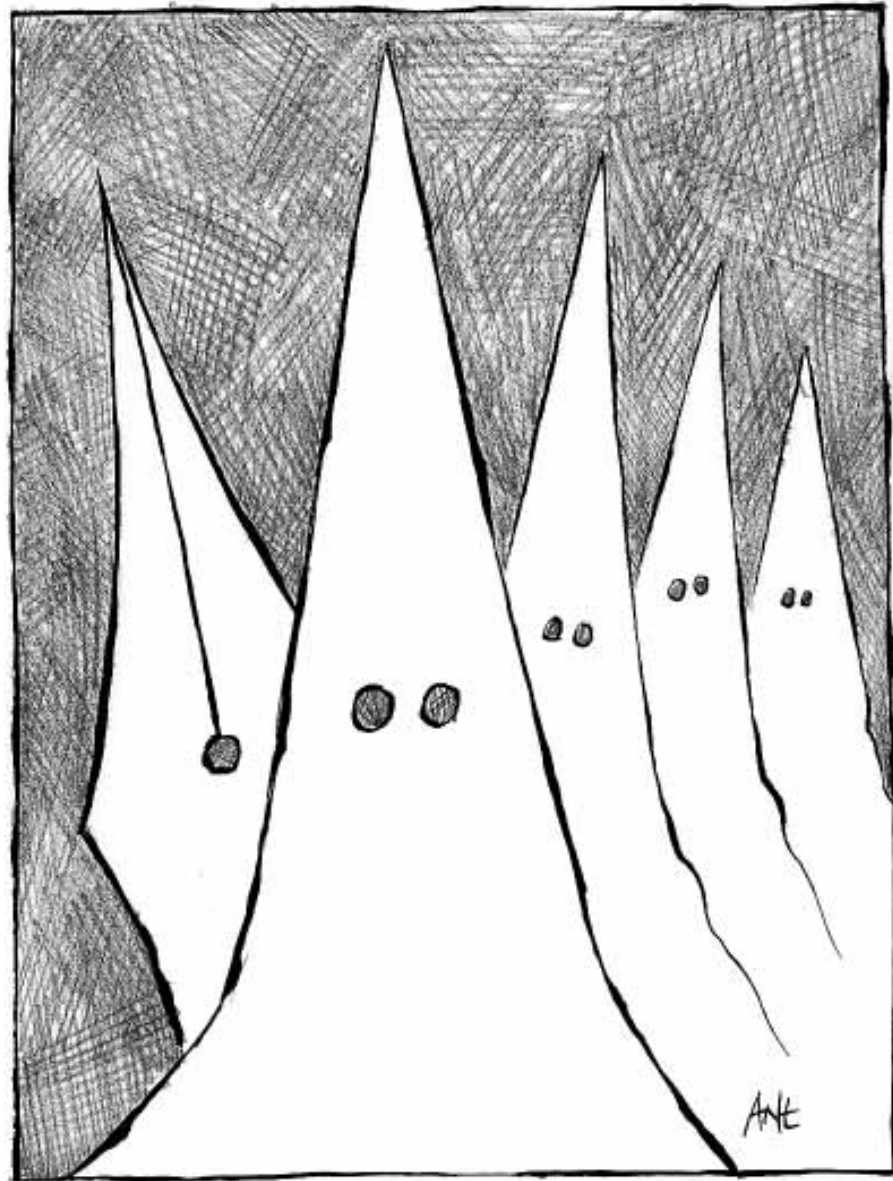
Aquests dies de Setmana Santa en què el sentit del recolliment, la pregària i la penitència impera en totes les platges, locals nocturns, xalets rurals i autopistes de peatge del país, és el moment adient per fer unes reflexions en veu alta sobre el purgatori i l'alta literatura.

Hi ha gent que em fa sentir orgullós de pertànyer a la seva estirp. I en Joan F. Mira, per talla intel·lectual, n'és un. És d'aquelles persones que donen categoria al país. Mira és un gran intel·lectual que treballa per al país, que és profundament lúcid (i per això tremolosament àcid, cínic i escèptic de vegades), molt treballador –encara que ho negui–, amb qui tinc la sort de mantenir una llarga conversa des de fa anys interrompuda per mesos d'absències però represa allà on la vam deixar cada cop que ens reveiem.

Des de fa uns quants anys, Mira ha endegat un projecte literari molt ambiciós que gira al voltant d'una visió de la ciutat de València agafant com a referència medul·lar obres del món clàssic. La primera d'aquestes novel·les és de 1989, *Els treballs perduts* (Tres i Quatre), on, a partir de la història dels treballs d'Hèrcules, el protagonista, Jesús Oliver, observa la ciutat de València, la ciutat intramurs, amb perplexitat. Les ciutats europees tenen una continuïtat històrica que arrenca sovint de l'època romana o d'abans. Doncs bé, la continuïtat de València, amb gran dolor per part de lícids com Jesús Oliver, és destruïda pels especuladors i els que es plantegen una ciutat allunyada dels valors humanistes. Jesús Oliver compra un casalot a la part vella i hi vol instal·lar la seva biblioteca, una mena de metonímia de la ciutat que se li escapa dels dits i que intenta conservar desesperadament.

Des de fa uns mesos tenim la segona novel·la d'aquest cicle: *Purgatori* (Ed. Proa, 2003). Aquí, el referent clàssic és la *Divina Comèdia* i, com una mena de remor de fons, la cultura cristiana amb què han crescut personatges com Salvador Donat, el protagonista. El tercer pas del projecte encara no està escrit.

Purgatori és una novel·la que té una estructura precisa, fèrria, però de la qual pots prescindir, aparentment. Fins i tot l'autor et facilita que te



ANTHONY GARNER

n'oblidis perquè només a l'índex del final et mostra que l'estructura és similar a la del *Purgatori*, la segona part de la *Comèdia*. Salvador Donat, un metge rural, que, com a tal, visita regularment una comunitat de cartoixans i també una de monges, rep l'avís que el seu germà s'està morint i decideix acompanyar-lo en els últims dies, setmanes o mesos que li quedin de vida. Per això ha de baixar a la ciutat de València, la seva ciutat de xiquet, que ha abandonat buscant una vida més plena interiorment. Fa tant de temps que n'ha sortit, com també ha sortit de la vida moderna, que la seva visió és la d'un foraster. Cal que sigui així, perquè la seva visió és més neta i més sorpresa. En el seu recorregut narratiu ens trobem,

doncs, que Salvador Donat, que baixa del cel (l'hem conegut a la cartoixa), inicia un viatge fins a la ciutat. Llavors travessa un antepurgatori (l'hospital on ingressen el germà per operar-lo), i, un cop a casa, comença la lenta espera de la mort amb exemplificacions dels set pecats capitals, com a la *Comèdia*, sense la purificació dels quals és impossible arribar al paradís terrenal que hi ha al capdamunt de la muntanya del purgatori de Dant.

Salvador és un personatge càlidament mirià: un metge rural, que viu a la casa rectoral del poble, sol, envoltat de llibres i de discos, que fa la seva feina, que no és gaire feixuga, i que valora com a més important tenir temps per a la seva vida interior.

Aquest contemplatiu que si no fos perquè no creu en Déu es faria cartoixà fa anys que no ha tornat a ciutat ni li fa cap falta, perquè sap que no hi encaixarà i que el record que en té no casarà amb la realitat actual. Al mateix temps, té un component quixotes, perquè algun cop li passa pel cap la passió inútil de voler salvar el món a cavall d'una anacrònica Harley Davidson. Si el personatge d'*Els treballs perduts* es deia Jesús, el de *Purgatori* es diu Salvador (i el de la tercera novel·la, si és home, es dirà Manel). Salvador, que al damunt és fill de Josep el fuster, no vol salvar el món. En té prou, com a objectiu raonable, de salvar-se ell. Però el recorregut pel purgatori li anirà fent replantejar-se les idees. A més, té el seu Virgili que l'acompanya pel purgatori, un deliciós personatge, el xofer del seu germà, Teodor Llorens, valencià-noguineà de raça negra, coneixedor profund de la història de la ciutat de València (un altre cop la mirada des de fora), poeta com Virgili, pensador i únic interessat a ajudar Salvador tant en les coses més elementals de la vida moderna a la ciutat moderna com per acompanyar-lo en les reflexions estètiques i filosòfiques. I a més, quasi es diu com Teodor Llorente, el gran artífex de la Renaixença del segle XIX al País Valencià. A més, el protagonista amaga una història tènue d'amor que el narrador intercala de tant en tant de manera molt ben dosificada. I, quan estem arribant al final, Salvador troba la seva Beatriu, que l'ha d'acompanyar al paradís terrenal. La ciutat de València és el símbol d'un ordre nou: ha avançat per l'Horta, menjant-se formes de vida, bancals, records i nuclis rurals. Salvador, conscient que el seu món de l'Horta ja no existeix, per l'expansió de la ciutat, comprova les transformacions extramurs d'aquesta urbs burgesa, la de l'eixample, a les quals ha contribuït el seu germà moribund, que és l'antítesi del Salvador: home ric, ambiciós, intrigant, faldiller i que cultiva sense manies i amb traça els pecats capitals. Potser no tots: potser el de la supèrbia es podria atribuir al germà pur, retirat del món, savi i pacífic que se sap superior.

Purgatori és una novel·la que, contra el que pugui semblar per tantes referències cultes, no és gens densa. I no és abstracta: s'hi explica una història travada a partir de la idea d'itinerari, com Dant al purgatori, cosa que li dona un perfil lineal: els personatges trobats en un revolt del camí no reapareixen mai més, ja que el punt de vista que seguim és el del Salvador. Hi ha, però, personatges que duren tot el viatge; són pocs i essencials, parlen poc i de manera molt concisa, i cedeixen espai a les moltes digressions del protagonista que no trenquen l'atmosfera creada sinó que ens situen en l'àmbit de la reflexió intel·ligent. La sensació, mentre dura la lectura, és de confortabilitat intel·lectual.

Purgatori (Proa, 2003) de Joan F. Mira és un gran llibre que recomano amb urgència sobretot als que es queixen que no troben cap novel·la catalana contemporània que no els caigui dels dits.